

Spis treści

Biogramy autorów i redaktorów tomu drugiego	15
Wstęp do tomu drugiego	19
DZIAŁ V	
PROCESY POZNAWCZE	23
Rozdział 14. Sposrzeganie jako mechanizm tworzenia doświadczenia za pomocą zmysłów	25
14.1. Wrażenia zmysłowe, podstawowe prawa psychofizyki i detekcja sygnałów	25
14.1.1. Wrażenia zmysłowe	26
14.1.2. Podstawowe prawa psychofizyki	27
14.1.3. Detekcja sygnałów	31
14.2. Ogólna charakterystyka sposrzegania: bufor sensoryczny, wyodrębnianie cech, synteza percepcyjna	36
14.2.1. Bufor sensoryczny	37
14.2.2. Wyodrębnianie cech	41
14.2.3. Synteza percepcyjna	45
14.3. Podsumowanie	54
PYTANIA SPRAWDZAJĄCE	55
LITERATURA ZALECANA	55
Rozdział 15. Kategoryzacja percepcyjna	57
15.1. Rozpoznawanie struktur	58
15.1.1. Prototypowy model kategoryzacji	60
15.1.2. Reprezentacja poznawcza w statystycznym modelu kategoryzacji	60
15.1.3. Egzemplarzowy model kategoryzacji	62
15.2. Relacja podobieństwa w procesach kategoryzacji	63
15.2.1. Procedura identyfikacji i kategoryzacji a hipoteza odwzorowania	66
15.2.2. Przewidywania międzyproceduralne w kontekście zmiany relacji podobieństwa	67
15.2.3. Poznawcze i motywacyjne elementy w sposrzeganiu relacji podobieństwa	70
15.2.4. Koneksjonistyczny model kategoryzacji percepcyjnej	73
15.3. Podsumowanie	74
PYTANIA SPRAWDZAJĄCE	75
LITERATURA ZALECANA	75
Rozdział 16. Procesy uwagi	77
16.1. Istota i funkcje uwagi	77
16.1.1. Uwaga a świadomość	77
16.1.2. Czynności automatyczne i kontrolowane	78
16.1.3. Funkcje uwagi	80
16.2. Teorie uwagi selektywnej	86
16.2.1. Teorie wczesnej selekcji	86
16.2.2. Teorie późnej selekcji	88
16.2.3. Teorie integrujące	89
16.3. Teorie uwagi podzielnej	92
16.3.1. Teoria modułów	92
16.3.2. Teoria zasobów	93
16.4. Podsumowanie	95
PYTANIA SPRAWDZAJĄCE	96
LITERATURA ZALECANA	96
Rozdział 17. Procesy warunkowania	97
17.1. Warunkowanie klasyczne	97
17.1.1. Podstawowy paradygmat badawczy oraz podstawowe pojęcia	98

17.1.2. Biologiczne znaczenie warunkowania klasycznego	98
17.1.3. Związki powstające podczas warunkowania klasycznego	99
17.1.4. Relacje czasowe w warunkowaniu klasycznym	100
17.1.5. Przestrzeń warunkowania klasycznego	101
17.2. Warunkowanie instrumentalne	104
17.2.1. Typy relacji między zachowaniem a jego konsekwencjami	105
17.2.2. Przestrzeń zależności instrumentalnych	106
17.2.3. Wpływ warunkowania klasycznego na reakcje instrumentalne	106
17.2.4. Awersyjna kontrola zachowania	109
17.2.5. Ewolucja definicji pojęcia wzmocnienia	110
17.2.6. Rozkłady wzmocnień	112
17.2.7. Dokonywanie wyboru	114
17.3. Podsumowanie	115
PYTANIA SPRAWDZAJĄCE	116
LITERATURA ZALECANA	116
Rozdział 18. Uczenie się wykraczające poza warunkowanie	117
18.1. Psychologia poznawcza jako kontekst badań nad uczeniem się	118
18.1.1. Z danych historycznych	118
18.1.2. Specyficzność ujęć poznawczych w badaniach nad uczeniem się	118
18.2. Główne kierunki badań	121
18.2.1. Studia nad wiedzą	122
18.2.2. Studia nad strategiami poznawczymi	124
18.2.3. Studia nad kontrolą	128
18.2.4. Studia nad efektami uczenia się	130
18.3. Zastosowania	134
18.3.1. Rewolucja poznawcza i edukacja	134
18.3.2. Zasadnicze postulaty	134
18.3.3. Wyzwania przyszłości	135
18.4. Podsumowanie	135
PYTANIA SPRAWDZAJĄCE	136
LITERATURA ZALECANA	136
Rozdział 19. Pamięć jako podstawowy mechanizm przechowywania doświadczenia	137
19.1. Czym jest pamięć?	137
19.1.1. Podstawowe pojęcia	137
19.1.2. Pamięć jako zdolność i jako proces	138
19.1.3. Podstawowe rodzaje pamięci	139
19.1.4. Metafory stosowane w badaniach nad pamięcią	141
19.2. Fazy przetwarzania informacji w procesach pamięciowych	143
19.3. Pamięć krótkotrwała i długotrwała	150
19.4. Teoria poziomów przetwarzania	155
19.5. Strategie pamięciowe i metapamięć	158
19.6. Podsumowanie	163
PYTANIA SPRAWDZAJĄCE	164
LITERATURA ZALECANA	164
Rozdział 20. Pamięć autobiograficzna jako podstawa tworzenia doświadczenia indywidualnego	165
20.1. Główne obszary doświadczenia indywidualnego	165
20.1.1. Doświadczenia dotyczące świata zewnętrznego	166
20.1.2. Doświadczenia dotyczące własnej osoby	167
20.1.3. Doświadczenia dotyczące własnych relacji ze światem zewnętrznym	168
20.2. Formy przechowywania doświadczenia – skrypty	169
20.3. Pamięć autobiograficzna	173
20.4. Pamięć autobiograficzna jako podstawa kształtowania inteligencji emocjonalnej	179
20.5. Podsumowanie	182

PYTANIA SPRAWDZAJĄCE	182
LITERATURA ZALECANA	182
Rozdział 21. Wyobrażenia jako pierwsza forma doświadczenia generowanego przez jednostkę	183
21.1. Wyobrażenia twórcze i odtwórcze	186
21.2. Wyobrażenia jako jeden z mechanizmów tworzenia reprezentacji	189
21.2.1. Argumenty empiryczne w polemice między stanowiskiem obrazowym i abstrakcyjnym 1	191
21.3. Wyobrażenia a inne procesy psychiczne	196
21.3.1. Wyobrażenia a pamięć	197
21.3.2. Wyobrażeń a procesy myślenia i rozwiązywania problemów	198
21.3.3. Wyobrażenia a emocje	199
21.4. Podsumowanie	202
PYTANIA SPRAWDZAJĄCE	203
LITERATURA ZALECANA	203
Rozdział 22. Pojęcia	205
22.1. Pojęcia indywidualne i ogólne	205
22.2. Pogląd klasyczny	210
22.3. Pogląd probabilistyczny	214
22.4. Pogląd egzemplarzowy	221
22.5. Pojęcia jako indywidualne teorie na temat świata	223
22.6. Pojęcia odnoszące się do stanów, zjawisk i procesów	227
22.7. Podsumowanie	229
PYTANIA SPRAWDZAJĄCE	230
LITERATURA ZALECANA	230
Rozdział 23. Język i komunikacja	231
23.1. Cele i metody psycholingwistyki	232
23.2. Język – uniwersalna, biologicznie uwarunkowana właściwość gatunku homo sapiens	233
23.2.1. Uniwersalna gramatyka	233
23.2.2. Filogeneza języka	236
23.2.3. Język ludzki a „języki” zwierząt	239
23.3. Produkcja i percepcja mowy	240
23.3.1. Produkcja mowy	241
23.3.2. Percepcja mowy	243
23.4. Wiedza językowa: kompetencja językowa i kompetencja komunikacyjna	247
23.4.1. Charakterystyka kompetencji językowej	247
23.4.2. Słownik umysłowy	249
23.4.3. Specyficzność kompetencji językowej ludzi niesłyszących	251
23.4.4. Charakterystyka kompetencji komunikacyjnej	252
23.4.5. Zasady efektywnej komunikacji	254
23.4.6. Analiza dyskursu	254
23.5. Społeczno-kulturowe uwarunkowania języka	258
23.5.1. Uwagi wstępne: Znaczenie wypowiedzi. Koordynacja procesów komunikacji	258
23.5.2. Sytuacje dyskursywne	259
23.5.3. Kulturowe uwarunkowania dyskursu konwersacyjnego	260
23.5.4. Społeczne aspekty użycia językowych	261
23.6. Język a myślenie oraz inne procesy poznawcze	262
23.6.1. Relatywizm językowy	263
23.6.2. Badania nad związkiem języka z myśleniem	264
23.7. Komunikacja językowa a komunikacja niewerbalna	269
23.7.1. Uniwersalne i kulturowo specyficzne cechy komunikacji niewerbalnej	270
23.7.2. Komunikacja werbalna versus niewerbalna	272
23.8. Podsumowanie	273
PYTANIA SPRAWDZAJĄCE	274
LITERATURA ZALECANA	274

Rozdział 24. Myślenie i rozumowanie	275
24.1. Od przesłanek do wniosków, czyli wnioskowanie dedukcyjne	276
24.1.1. Rozumowanie sylogistyczne	276
24.1.2. Rozumienie implikacji	281
24.1.3. Rozumowanie dedukcyjne: logika umysłu czy modele umysłowe?	286
24.2. Od obserwacji do wniosków, czyli rozumowanie indukcyjne	287
24.2.1. Percepcja kowariancji	288
24.2.2. Testowanie hipotez	293
24.2.3. Rozumowanie w warunkach niepewności	299
24.3. Rozwiązywanie problemów	306
24.3.1. Strategie rozwiązywania problemów	307
24.3.2. Czynniki utrudniające i ułatwiające rozwiązywanie problemów	311
24.4. Myślenie w laboratorium a myślenie w codziennych sytuacjach życiowych	314
24.5. Podsumowanie	315
PYTANIA SPRAWDZAJĄCE	316
LITERATURA ZALECANA	316
 DZIAŁ VI	
Emocje i motywacje	317
Rozdział 25. Mechanizmy wzbudzania emocji	319
25.1. Mechanizmy wzbudzania emocji – aspekt psychologiczny	319
25.1.1. Mechanizm dokonywania oceny poznawczej	322
25.2. Mechanizmy wzbudzania emocji – aspekt biologiczny	329
25.2.1. Koncepcja Paula MacLeana	329
25.2.2. Neurochemia i emocje	335
25.3. Integracja podejścia biologicznego i psychologicznego: cztery systemy aktywacji emocji – według Izarda	337
25.3.1. System neuronalny	338
25.3.2. System sensomotoryczny	339
25.3.3. System motywacyjny (afektywny)	340
25.3.4. System poznawczy	342
25.4. Różnice pomiędzy poszczególnymi stanami emocjonalnymi	343
25.4.1. Czas a emocje	344
25.4.2. Nastrój	345
25.4.3. Zaburzenia emocjonalne	346
25.4.4. Osobowość i emocje	347
25.5. Podsumowanie	347
PYTANIA SPRAWDZAJĄCE	349
LITERATURA ZALECANA	349
Rozdział 26. Ekspresja emocji. Emocje podstawowe i pochodne	351
26.1. Ekspresja emocji	351
26.1.1. Ewolucyjne podstawy ekspresji emocji	352
26.1.2. Twarz w ekspresji emocji – ponadkulturowy dowód na rzecz ewolucyjnych źródeł fenomenu	354
26.1.3. Twarz w ekspresji poszczególnych emocji	355
26.1.4. Sylwetka, gest i głos w ekspresji emocji	359
26.1.5. Rozwojowe aspekty ekspresji emocji	360
26.1.6. Kulturowe aspekty ekspresji emocji	362
26.2. Emocje podstawowe i pochodne	363
26.2.1. Ekspresja twarzy jako podstawa klasyfikacji	364
26.2.2. Podstawowe, czyli nie tylko ludzkie – podejście ewolucyjne	364
26.2.3. Podstawowe, czyli prototypowe	365
26.2.4. Jak powstają emocje pochodne?	366
26.3. Podsumowanie	366
PYTANIA SPRAWDZAJĄCE	367

LITERATURA ZALECANA	367
Rozdział 27. Emocje, poznanie i zachowanie	369
27.1. Problem pierwotności emocji względem poznania lub poznania względem emocji	369
27.1.1. Pierwotność poznania względem zjawisk afektywnych	370
27.1.2. Niezależność poznania i emocji	372
27.1.3. Pierwotność zjawisk afektywnych	373
27.2. Wzajemne oddziaływanie na siebie emocji i procesów poznawczych	374
27.2.1. Współzależność emocji i poznania	375
27.2.2. Wpływ emocji i nastroju na przebieg procesów poznawczych	377
27.3. Wpływ nastrojów i emocji na sądy i zachowania społeczne	379
27.4. Regulacja emocji	381
27.4.1. Automatyczna regulacja przebiegu emocji	382
27.4.2. Podmiotowa samokontrola emocji	383
27.4.3. Strategie poprawiania nastroju	390
27.5. Podsumowanie	392
PYTANIA SPRAWDZAJĄCE	394
LITERATURA ZALECANA	394
Rozdział 28. Teorie emocji	395
28.1. Klasyczne teorie emocji – przegląd	395
28.1.1. Teoria Jamesa–Langego	396
28.1.2. Teoria Cannon–Barda	398
28.1.3. Aktywacyjne teorie emocji	400
28.1.4. Dwuczynnikowa teoria emocji Schachtera i Singera	403
28.2. Poznawcze teorie emocji	407
28.2.1. Koncepcja emocji Lazarusa	408
28.2.2. Funkcjonalne ujęcie emocji według Frijdy	410
28.2.3. Koncepcja psychicznej reprezentacji emocji	416
28.3. Podsumowanie	425
PYTANIA SPRAWDZAJĄCE	426
LITERATURA ZALECANA	426
Rozdział 29. Motywacja w najważniejszych systemach teoretycznych	427
29.1. Ewolucyjne podejście do motywacji – etologia i socjobiologia	428
29.2. Psychodynamiczna teoria motywacji	430
29.3. Behawiorystyczna teoria motywacji	431
29.4. Problem motywacji w psychologii humanistycznej	433
29.5. Poznawcze koncepcje motywacji	435
29.6. Motywacja w psychologii topologicznej	437
29.7. Próba systematyzacji	438
29.8. Podsumowanie	439
PYTANIA SPRAWDZAJĄCE	440
LITERATURA ZALECANA	440
Rozdział 30. Mechanizmy leżące u podstaw motywacji	441
30.1. Procesy afektywne jako mechanizm motywacyjny	441
30.1.1. Pobudzenie emocjonalne jako determinanta efektywności funkcjonowania organizmu	441
30.1.2. Emocja jako generator programu działania i jako informacja	444
30.2. Procesy poznawcze jako mechanizm motywacyjny	445
30.3. Motywacja w przebiegu zachowania	450
30.3.1. Uruchomienie zachowania	450
30.3.2. Podtrzymanie aktywności i wytrwałość	452
30.3.3. Zaniechanie działania	454
30.3.4. Zakończenie działania	456
30.4. Specyficzne ludzkie mechanizmy motywacyjne	456
30.4.1. Motywacja wewnętrzna	457

30.4.2. Motywacja osiągnięć	461
30.4.3. Motywacje związane z obrazem własnej osoby	465
30.4.4. Motywacje samoaktualizacji i samorozwoju	466
30.6. Podsumowanie	467
PYTANIA SPRAWDZAJĄCE	468
LITERATURA ZALECANA	468
Rozdział 31. Typy motywacji	469
31.1. Motywacje oparte na zasadzie przywracania i zaburzania istniejącej równowagi	469
31.1.1. Zasada przywracania równowagi	469
31.1.2. Motywacje oparte na zaburzeniach równowagi	475
31.1.3. Koncepcja Mowrera: motywacje oparte na strachu i nadziei	477
31.2. Motywacja zadaniowa	478
31.2.1. Zadania	479
31.2.2. Plany działania	482
31.2.3. Perspektywa czasowa w realizacji zadań	485
31.3. Motywacje symultaniczne i hierarchiczne oraz konflikty motywacyjne	487
31.3.1. Motywacje symultaniczne	487
31.3.2. Motywacje hierarchiczne	488
31.3.3. Konflikty motywów	488
31.4. Podsumowanie	490
PYTANIA SPRAWDZAJĄCE	491
LITERATURA ZALECANA	491
Rozdział 32. Inni ludzie w procesach motywacyjnych	493
32.1. Motywy afiliacji i zażyłości	493
32.2. Kiedy obecność innych pomaga? Efekt facylitacji społecznej	494
32.2.1. Poziom pobudzenia jako mechanizm wyjaśniający efekty facylitacji społecznej – propozycja Zajonca	495
32.2.2. Alternatywne modele pobudzenia jako mechanizmu odpowiedzialnego za efekt facylitacji społecznej	496
32.2.3. Poznawcze wyjaśnienia efektu facylitacji społecznej	497
32.3. Kiedy obecność innych przeszkadza: próżniactwo społeczne	499
32.4. Inni ludzie jako rywale i jako współpracownicy	501
32.4.1. Wpływ rywalizacji, kooperacji i indywidualizmu na funkcjonowanie podmiotu	502
32.4.2. Motywy zachowań rywalizacyjnych, kooperacyjnych i indywidualistycznych	503
32.5. Przymus i uległość	504
32.6. Manipulacja innymi ludźmi: motywacje manipulatorów i manipulowanych	506
32.7. Motywacje autoprezentacyjne	507
32.8. Podsumowanie	509
PYTANIA SPRAWDZAJĄCE	510
LITERATURA ZALECANA	510
Rozdział 33. Hipnoza	511
33.1. Rys historyczny	511
33.2. Spór o naturę hipnozy	513
33.2.1. Stanowisko transowe	513
33.2.2. Stanowisko nietransowe	515
33.3. Podatność hipnotyczna	516
33.3.1. Skale do pomiaru podatności hipnotycznej	517
33.3.2. Korelaty podatności hipnotycznej	518
33.4. Nieporozumienia wokół hipnozy	519
33.5. Podsumowanie	520
PYTANIA SPRAWDZAJĄCE	521
LITERATURA ZALECANA	521

DZIAŁ VII

OSOBOWOŚĆ I RÓŻNICE INDYWIDUALNE	523
Rozdział 34. Osobowość jako zespół cech	525
34.1. Teoria osobowości według Allporta oparta na koncepcji cech	526
34.2. Czynnikowa struktura osobowości w ujęciu Cattella	528
34.2.1. Koncepcja cechy	529
34.2.2. Źródła informacji o osobowości: dane L, dane Q i dane T	531
34.2.3. Diagnostyka osobowości na podstawie Kwestionariusza Osobowości 16PF	532
34.2.4. Uwagi krytyczne	533
34.3. Teoria PEN – koncepcja trzech superczynników osobowości w ujęciu Eysencka	535
34.3.1. Podstawowe wymiary i struktura osobowości	536
34.3.2. Biologiczne podstawy superczynników osobowości	538
34.3.3. Pomiar trzech superczynników oparty na metodach kwestionariuszowych	541
34.3.4. Funkcjonalne znaczenie czynników PEN	541
34.3.5. Uwagi krytyczne	545
34.4. Pięcioczynnikowy model osobowości (PMO)	546
34.4.1. Badania leksykalne prowadzone w ramach PMO	547
34.4.2. Psychometryczne podejście do badań nad pięcioczynnikową strukturą osobowości	551
34.4.3. Swobodne opisy osobowości oparte na modelu PMO	556
34.4.4. Uwagi krytyczne	557
34.5. Podsumowanie	559
PYTANIA SPRAWDZAJĄCE	560
LITERATURA ZALECANA	560
Rozdział 35. Poznawcze podejście do osobowości	561
35.1. Miejsce podejścia poznawczego w psychologii osobowości	561
35.1.1. Podejście poznawcze a podejście teorii cech	562
35.1.2. Geneza poznawczego podejścia do osobowości	562
35.2. Podstawowe funkcje osobowości w ujęciu poznawczym	563
35.3. Osobowość jako system wiedzy osobistej	565
35.4. Osobowość a poznawcze konstruowanie własnej przyszłości i przeszłości	567
35.4.1. Adaptacja przez konstruowanie własnej przyszłości	567
35.4.2. Adaptacja przez konstruowanie własnej przeszłości	570
35.5. Obraz siebie: poznawcza podstawa integracji zachowania	572
35.5.1. Przekonania o sobie i pojęcie Ja	574
35.5.2. Ja jako zjawisko historyczne, kulturowe i społeczne	576
35.5.3. Trafność przekonań o sobie	578
35.5.4. Znaczenie samooceny	579
35.5.5. Procesy refleksyjne i procesy automatyczne	581
35.5.6. Cegiełki samowiedzy. Skąd bierze się przeświadczenie o własnej stałości jako osoby?	584
35.6. Osobowość a procesy kontroli i samoregulacji	586
35.6.1. Czy coś popycha nas do sprawowania kontroli?	587
35.6.2. Cele jako składniki Ja i jako standardy samoregulacji	588
35.6.3. Mechanizmy kontroli aktywności	591
35.6.4. Długotrwała deprywacja kontroli a zaburzenia w organizacji działania: zjawisko w wyuczonej bezradności	596
35.7. Podsumowanie	598
PYTANIA SPRAWDZAJĄCE	599
LITERATURA ZALECANA	600
Rozdział 36. Teorie osobowości – podejście psychodynamiczne i humanistyczne	601
36.1. Psychoanaliza: teoria klasyczna	603
36.1.1. Teoria popędów (aspekt dynamiczny)	604
36.1.2. Energia psychiczna (aspekt ekonomiczny)	604
36.1.3. Motywy nieświadome (model topograficzny)	605
36.1.4. Rozwój psychoseksualny i formowanie się charakteru (model rozwojowy)	606

36.1.5. Id ego i superego (model strukturalny)	610
36.1.6. Konflikt, lęk i mechanizmy obronne	612
36.2. Wczesne rewizje teorii: neofreudyści	618
36.2.1. Psychologia analityczna	618
36.2.2. Psychologia indywidualna	621
36.2.3. Psychologia kulturowa	621
36.2.4. Psychologia interpersonalna	622
36.3. Psychologia ego	624
36.4. Teorie relacji z obiektem: interpersonalne „przesunięcie”	627
36.4.1. Nowa teoria?	627
36.4.2. Stadia rozwoju – proces kształtowania się Ja	629
36.4.3. Ego czy self? Zmiany w teorii osobowości	631
36.4.4. Zmiany w modelu zaburzeń osobowości	632
36.4.5. Zmiany w modelu terapii	632
36.5. Psychologia self	634
36.5.1. „Odnowa” Ja	634
36.5.2. Ja intersubiektywne	636
36.6. Wkład psychoanalizy do teorii osobowości	638
36.7. Nurt humanistyczny: przyszłość człowieka tkwi w teraźniejszości	640
36.7.1. Podstawowe założenia	640
36.7.2. Hierarchia potrzeb	641
36.7.3. Rozbieżność między Ja a doświadczeniem	643
36.7.4. Ciało i odrzucone Ja	647
36.7.5. Popularność psychologii humanistycznej	649
36.7.6. Psychologia humanistyczna a psychoanaliza	650
36.8. Podsumowanie	651
PYTANIA SPRAWDZAJĄCE	652
LITERATURA ZALECANA	652
Rozdział 37. Różnice indywidualne: opis, determinanty i aspekt społeczny	653
37.1. Podstawowe kategorie służące do opisu różnic indywidualnych	654
37.1.1. Typ jako kategoria klasyfikacyjna	654
37.1.2. Cecha jako podstawowa kategoria opisu różnic indywidualnych	657
37.2. Determinanty różnic indywidualnych: „nature or nurture?”	662
37.2.1. Nieporozumienia wokół sporu: „dziedziczność czy środowisko?”	662
37.2.2. Dowody na rzecz genetycznej determinacji różnic indywidualnych w wybranych charakterystykach zachowania zwierząt	663
37.2.3. Wkład dziedziczności i środowiska do różnic indywidualnych u ludzi	666
37.2.4. Wkład czynników genetycznych i środowiskowych w wariację inteligencji	667
37.2.5. Wkład czynników genetycznych i środowiskowych w wariację cech osobowości	671
37.2.6. Wnioski	676
37.3. Różnice indywidualne a zasada równości społecznej	677
37.4. Podsumowanie	680
PYTANIA SPRAWDZAJĄCE	680
LITERATURA ZALECANA	681
Rozdział 38. Temperament	683
38.1. Pierwsze badania empiryczne nad temperamentem	684
38.1.1. Heymans: pionier badań empirycznych nad temperamentem	684
38.1.2. Typologia Pawłowa jako fizjologiczna podstawa czterech klasycznych temperamentów	684
38.1.3. Konstytucjonalne typologie temperamentu	687
38.2. Pojęcie temperamentu i jego miejsce wśród innych konstruktów psychologicznych	690
38.2.1. Temperament jako konstrukt odnoszący się wyłącznie do zachowań emocjonalnych	690
38.2.2. Definicje temperamentu wywodzące się z orientacji biologicznej	691
38.2.3. Podstawowe wyróżniki pojęcia temperamentu	692

38.3. Wybrane współczesne teorie temperamentu	693
38.3.1. Interakcyjna teoria temperamentu dziecka autorstwa Thomasa i Chess	694
38.3.2. Rozwojowa teoria temperamentu	697
38.3.3. Koncepcja temperamentu zahamowanego i niezahamowanego	700
38.3.4. Teoria emocjonalności, aktywności i towarzyskości Bussa i Plomina	702
38.3.5. Teoria poszukiwania doznań	705
38.3.6. Regulacyjna teoria temperamentu	708
38.4. Funkcjonalne znaczenie cech temperamentu	711
38.4.1. Funkcjonalne znaczenie temperamentu u dzieci	712
38.4.2. Związek cech temperamentu ze zjawiskami stresu	714
38.5. Podsumowanie	718
PYTANIA SPRAWDZAJĄCE	718
LITERATURA ZALECANA	718
Rozdział 39. Inteligencja	721
39.1. Pojęcie inteligencji	721
39.1.1. Rys historyczny	721
39.1.2. Definicja inteligencji	723
39.1.3. Ukryte teorie inteligencji	726
39.2. Czynniki koncepcje inteligencji	727
39.2.1. Modele hierarchiczne	727
39.2.2. Modele czynników równorzędnych	730
39.2.3. Hierarchia czy czynniki równorzędne?	733
39.2.4. Spory wokół czynnika g	733
39.3. Biologiczne koncepcje inteligencji	735
39.3.1. Szybkość przewodzenia nerwowego	735
39.3.2. Sprawność organu	737
39.3.3. Wielkość mózgu	740
39.3.4. Dziedziczność inteligencji	741
39.4. Poznawcze koncepcje inteligencji	742
39.4.1. Poznawcze korelaty inteligencji	743
39.4.2. Poznawcze komponenty inteligencji	744
39.4.3. Uczenie się a inteligencja	747
39.4.4. Uwaga a inteligencja	750
39.4.5. Pamięć robocza a inteligencja	752
39.4.6. Strategie poznawcze	754
39.4.7. Kontrola poznawcza	755
39.5. Próba syntezy	756
39.6. Podsumowanie	758
PYTANIA SPRAWDZAJĄCE	759
LITERATURA ZALECANA	760
Rozdział 40. Style poznawcze	761
40.1. Rys historyczny problematyki	761
40.2. Refleksyjność – impulsywność	763
40.2.1. Psychologiczne znaczenie refleksyjności – impulsywności	764
40.2.2. Geneza refleksyjności – impulsywności	764
40.2.3. Refleksyjność – impulsywność a efektywność funkcjonowania	766
40.3. Zależność – niezależność od pola	767
40.3.1. Geneza zależności – niezależności od pola	768
40.3.2. Konsekwencje różnic indywidualnych w zakresie zależności – niezależności od popoła	769
40.4. Abstrakcyjność – konkretność	771
40.4.1. Źródła różnic indywidualnych w zakresie abstrakcyjności – konkretności	772
40.4.2. Konsekwencje abstrakcyjności – konkretności	774
40.5. Style poznawcze w koncepcji Sternberga	775

40.5.1. Aspekty samokierowania i wymiary stylu myślenia	776
40.5.2. Uwarunkowania stylów myślenia	777
40.5.3. Style myślenia a efektywność funkcjonowania	778
40.6. Uwagi ogólne	778
40.6.1. Relacja między stylami a możliwościami poznawczymi	779
40.6.2. Pomiar stylu poznawczego	780
40.6.3. Problem wartościowania stylów poznawczych	780
40.6.4. Styl poznawczy jako potencjalny przedmiot oddziaływań wychowawczych	781
40.7. Podsumowanie	781
PYTANIA SPRAWDZAJĄCE	782
LITERATURA ZALECANA	782
Rozdział 41. Twórczość	783
41.1. Pojęcie i kryteria twórczości	783
41.1.1. Twórczość w ujęciu psychologicznym	783
41.1.2. Kryteria twórczości	784
41.2. Systemowe ujęcie twórczości	786
41.2.1. Koncepcja „inwestycyjna”	786
41.2.2. Koncepcja transgresji	787
41.2.3. Koncepcja Csikszentmihalyi	787
41.3. Struktura procesu twórczego	789
41.3.1. Ogólne koncepcje procesu twórczego	789
41.3.2. Poznawcze składniki procesu twórczego	792
41.3.3. Emocjonalno-motywacyjne składniki procesu twórczego	796
41.3.4. Wgląd	799
41.4. Twórczość a cechy indywidualne	801
41.4.1. Inteligencja	802
41.4.2. Style poznawcze	802
41.4.3. Psychotyczność i otwartość	803
41.4.4. Inne cechy osobowości	804
41.4.5. Zaburzenia zachowania	804
41.5. Praktyczne zastosowania psychologii twórczości	805
41.6. Podsumowanie	806
PYTANIA SPRAWDZAJĄCE	807
LITERATURA ZALECANA	807
BIBLIOGRAFIA	809
INDEKS NAZWISK	879
INDEKS RZECZOWY	887
SPIS I ŹRÓDŁA FOTOGRAFII	895